

BESLUT

2017-12-22

Dnr: 17/01259

SAKEN

Rapport, SVT1, 2017-05-02, kl. 19.30, inslag om naturbetesmarker; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget handlade om att många naturbetesmarker håller på att växa igen och påannonserades enligt följande.

Och brist på kor gör att betesmarkerna växer igen.

Samtidigt som en skylt med texten ”Kobrist Betesmarker växer igen” visades sa nyhetspresentatören följande.

Många av Sveriges naturbetesmarker håller på att växa igen. Orsaken är att korna blivit allt färre och nu varnar Världsnaturfonden för att fjärlar, fåglar och insekter riskerar att försvinna om inte betesdjuren blir fler.

Därefter visades bilder på kor som springer ut på grönbete varpå en reporter sa bland annat följande.

[...] Men de blir allt färre, antalet kor i Sverige minskar stadigt, och på tio år har över hälften av mjölkbönderna lagt ner sin verksamhet. Det innebär att många naturbetesmarker runt om i landet växer igen vilket i sin tur hotar den biologiska mångfalden.

En representant för Världsnaturfonden (WWF) intervjuades i inslaget. Han sa bland annat att naturbetesmarker skapar mycket blommande växter som skapar nektarresurser för insekter vilket i sin tur skapar mat åt fåglar. Reportern frågade om de riskerar att försvinna varpå representanten svarade att om det inte finns

djur som betar så riskerar de att försvinna.

Reportern intervjuade därefter en lantbrukare som sa att många rödlistade arter minskar på grund av att hagmarker växer igen och att hagmarkerna växer igen på grund av att vi har för få kor i Sverige. Lantbrukaren sa också att vi skulle behöva fler kor för att uppnå miljömålen och att Naturvårdsverket gjort en rapport om det. Reportern sa sedan att korna dock pekas ut som miljöbovar och att vi uppmanas att äta mindre kött för att rädda klimatet. Lantbrukaren intervjuades på nytt och sa bland annat följande.

Ja men det där tycker jag är himla skitsnack. För alltså om man tittar på hur mycket kor, eller hur mycket djuren i världen släpper ut, så är det ju fem procent och de fossila bränslena släpper ut 75 procent, så det säger sig självt att fokus ligger på lite fel.

Avslutningsvis sades följande av representanten för WWF.

Om vi tittar hur det ser ut med konsumtionen då, för det kopplar ju där, så importerar vi 50 procent av nötköttet i Sverige idag. Samtidigt så säger vi också 'ät mindre men bättre kött' och i det här fallet så är ju kött som vi vet kommer ifrån djur som har betats i naturbetesmarker det är bättre kött.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser sammanfattningsvis följande.

Inslaget gav en vinklad och missvisande bild av den svenska djurhållningens effekt på öppna landskap. Av inslaget verkade det som att produktionen av mejeriprodukter bidrar till att bevara öppna landskap. I själva verket kräver dagens konsumtion att jordbruket håller en effektivitetsnivå som inte tillåter nyttjande av dessa naturtyper. Dessa naturtyper är nu på väg att försvinna till förmån för åkermark som, till skillnad från betesmark, inte främjar landskapets artrikedom. Mjölkindustrins monokulturer, med intensiv gödsling och insektsbekämpning, bidrar till att bland annat bin och andra pollinerare minskar kraftigt vilket får konsekvenser för miljön. Dagens mjölkindustri utgör ett hinder för biologisk mångfald och bevarande av öppna landskap. Bibehållandet av öppna landskap med en stor biologisk mångfald kan uppnås på flera sätt, exempelvis via satsningar på trädgårdsodlingar, bevarande av våtmarker med mera. Naturbetesmarker kan också bevaras genom att djur som inte används för mejeri-/ köttproduktion tillåts beta på dem.

Inslaget var partiskt då de som förespråkar minskad köttkonsumtion inte fick komma till tals. Det var fel av lantbrukaren att avfärda kors miljöpåverkan, miljöproblemet med djurhållning samt tunga miljöargument som "skitsnack". Vi har inte för få kor i Sverige. WWF:s uppfattning är att de kor vi faktiskt har i högre utsträckning ska beta naturbetesmarker.

Antalet bönder har minskat med hela 60 procent men den producerade

mängden mjölk minskade endast med 15 procent från 1995 till 2015. Det rör sig alltså om en omstrukturering av djurindustrin, sambandet mellan biologisk mångfald och antalet kor är svagt. Lantbrukarens uppgifter om att djurhållningen representerar 5 procent av människans utsläpp av växthusgaser stämmer inte enligt FN:s livsmedelsorgan. Enligt FN:s miljöpanel måste vi ”omgående och drastiskt minska konsumtionen av kött- och mejeriprodukter för att undvika de värsta konsekvenserna av klimatförändringarna”. Lantbrukarens uttalande om att fokus ligger fel är anmärkningsvärt då den svenska koldioxidskatten omfattar fossila drivmedel men inte vare sig kött- eller mejeriprodukter.

De felaktiga påståendena framfördes helt utan kritisk granskning. En granskning av påståenden borde ha gjorts och miljöexperter borde ha fått komma till tals.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Både Jordbruksverket och Naturvårdsverket har i rapporter lyft fram kött- och mjölkproduktion med betande djur som en förutsättning för att våra naturbetesmarker ska bevaras. Enligt en rapport från Jordbruksverket är svensk mjölk- och köttproduktion ”en förutsättning för att nå flera av de nationella miljö kvalitetsmålen som Sveriges riksdag har beslutat om, framför allt ’ett rikt odlingslandskap’ och ’ett rikt växt- och djurliv’”. Rapporten slår fast att: ”Svensk animalieproduktion med betande djur bidrar till ett attraktivt odlingslandskap med en stor variationsrikedom av djur, växter och kulturmiljöer”.

Enligt Jordbruksverkets beräkningar betas ungefär 75 procent av svenska naturbetesmarker av nötkreatur. En tredjedel av naturbetesmarkerna betas av specifikt *nötkreatur av mjölkras som kan knytas till mjölkproduktion*. Enligt Jordbruksverket är en lönsam svensk mjölkproduktion en förutsättning för långsiktig hävd av våra naturbetesmarker.

Uppgiften om djurhållningens betydelse för naturbetesmarkerna får också stöd av WWF i inslaget: ”Om vi inte har djur som betar så riskerar det att försvinna, det gör det.”

Naturvårdsverket skriver i sin årliga uppföljning av de nationella miljömålen 2017 att man i många län där det råder brist på betesdjur – främst i östra och sydöstra Sverige – märker att man tar sämre hand om naturbetesmarker. Det finns, precis som anmälaren skriver, andra sätt att hålla landskapen öppna men betesdjur lyfts fram som en viktig faktor: ”(...) Bristen på betesdjur innebär dock att det blir svårt att klara hävden på lång sikt. Fler betesdjur behövs, liksom

även satsningar på alternativa skötselmetoder i områden där bristen på djur är akut.”

Enligt statistik från Jordbruksverket har antalet mjölkkor och dikor (kor för uppfödning av kalvar) minskat med 30 procent från år 1976.

Att det är ”skitsnack” att korna är en miljöbov är en åsikt som den externa medverkanden framför. WWF:s representant får också lägga till att vi bör äta ”mindre men bättre kött”.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (14 § i sändningstillståndet). Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Lantbrukaren var en så kallat tillfälligt medverkande för vilken kraven på opartiskhet och saklighet kan ställas lägre än på företrädare för programföretaget. Hennes uttalanden om djurhållning och utsläpp medför inte att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Granskningsnämnden anser att framställningen i inslaget – att bristen på kor gör att betesmarker växer igen – var en förenklad beskrivning av varför naturbetesmarker växer igen. Nämnden anser dock att SVT i sitt yttrande visat tillräcklig grund för de av anmälarna kritiserade sakuppgifterna i inslaget. Av inslaget framgick också att kor pekas ut som klimatbovar och att WWF uppmanar till att äta mindre kött. Vad anmälarna anförde medför inte att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Dag Mattson, Jan Holmberg, Clas Barkman, Staffan Dopping, Malin Bergström, Pia Rehnquist och Kristina Åberg efter föredragning av Cecilia Smitt Meyer.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Cecilia Smitt Meyer

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.